

ՎԻԳԵՆ ԵՍԱՖՅԱՆ

ՀՀ ՊՆ իրավաբանական վարչության դատաիրավական
ապահովման բաժնի պետ, քաղաքացիական հատուկ
ծառայության 1-ին դասի խորհրդական,
ՀՀ ՁՈՒ պահեստագործի փոխգնդապետ

**ՊԵՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ
ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ
ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐՆ ՈՒ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ**

«Պետական ծառայության համակարգում զինվորական ծառայության գործառույթներն ու սկզբունքները» հոդվածի շրջանակներում անդրադարձ է կատարվել զինվորական ծառայության ընդհանուր և հատուկ, ճյուղային և ինստիտուցիոնալ սկզբունքներին: Քննարկվել է իրավաբանական գրականության մեջ առկա այն տեսակետը, որ պետական ծառայության գլխավոր նպատակը պետության գործառույթների գործնական իրականացումն է և վերջինիս առջև ծառայած խնդիրների լուծումը, հասարակության բնականոն կենսագործունեության ապահովումը, ինչպես նաև հասարակական շահերի բավարարումը՝ հենվելով օրենսդրությամբ ամրագրված սկզբունքների և դրույթների վրա: Կարևորելով զինվորական ծառայությունը պետական ծառայության համակարգում՝ հոդվածում կատարված վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ զինվորական ծառայության սկզբունքների համակարգված կիրառումը մի կողմից հնարավորություն կընձեռի ստեղծել անվտանգության և պաշտպանության բնագավառում արդյունավետ գործող և ազգային շահերին համապատասխանող կառավարման համակարգ, մյուս կողմից կապահովի զինծառայողների գործունեության համապատասխանությունը օրենքների և նորմատիվ իրավական այլ ակտերի դրույթներին:

Հիմնարար քառեք- Պետական ծառայող, զինվորական ծառայության խնդիրներ, պետական գործառույթ, պետական կադրային քաղաքականություն, պետական ծառայության սկզբունքներ:

Իրավաբանական գրականության մեջ առկա է այն տեսակետը, որ պետական ծառայության գլխավոր նպատակը պետության գործառույթների գործնական իրականացումն է, վերջինիս առջև ծառայած խնդիրների լուծումը, հասարակության բնականոն կենսագործունեության ապահովումը, հասարակական շահերի բավարարումը՝ հենվելով օրենսդրությամբ ամրագրված սկզբունքների և դրույթների վրա: Այս կարծիքից բխում է, որ զինվորական ծառայության՝ որպես պետական ծառայության հատուկ տեսակի հիմնական նպատակը պետության գործառույթների գործնական իրագործումն է՝ նպատակաուղղված վերջինիս անկախության, պետական ինքնիշխանության և տարածքային ամբողջականության ապահովմանը, ինչպես նաև Սահմանադրությամբ և իրավական այլ ակտերով ամրագրված ռազմական անվտանգության ոլորտում հասարակական շահերի բավարարմանը: Զինվորական ծառայությունը կազմակերպվում է նաև պետության խնդիրների լուծման, վերջինիս գործառույթների և պետական մարմինների ու կազմակերպությունների լիազորությունների իրականացման նպատակով:

Ի՞նչ հարաբերակցություն ունեն զինվորական ծառայության խնդիրներն ու գործառույթները: Զինվորական ծառայության խնդիրներն ու գործառույթ-

ները խիստ փոխկապակցված, բայց ոչ նույնական հասկացություններ են: Զինվորական ծառայության խնդիրները սկզբունքային նշանակություն ունեն դրա գործառույթների համար և վերջիններիս անմիջական նախահիմքն են:

Քանի որ ներկայումս պետական ծառայության գործառույթների հասկացությունն օրենսդրորեն սահմանված չէ, կարելի է ընդգծել, որ այն ունի միայն փաստական բնույթ:

Նշվածը վերաբերում է նաև զինվորական ծառայությանը՝ որպես պետական ծառայության տարատեսակի: Բայց զինվորական ծառայության գործառույթների վերլուծությունը բացառիկ կարևոր նշանակություն ունի, քանզի հնարավորություն է ընձեռում ճիշտ գնահատել պետական-ծառայողական գործունեության մեջ վերջինիս դերն ու նշանակությունը և տեղը պետության սոցիալական համակարգում:

«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ պետական ծառայությունը մասնագիտական գործունեություն է, որն ուղղված է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ պետական մարմիններին վերապահված խնդիրների և գործառույթների իրականացմանը:

Պետական գործառույթներ իրականացնում են

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

պետական իշխանության բոլոր մարմինները, սակայն պետության ինքնուրույնության և տարածքային ամբողջականության ապահովմանը նպատակաուղղված պետական գործառնություններն իրականացնում են այն պետական մարմիններն ու կազմակերպությունները, որոնցում նախատեսված է զինվորական ծառայություն:

Զինվորական ծառայությունը գործառնության ինքնակերպից ներկայացնում է զինվորական-ծառայողական հարաբերությունների սուբյեկտների գործողությունների ինքնուրույն և համեմատաբար ընդգծված ձևեր: Ներկայումս պետական ծառայությունը ընդհանուր առմամբ հանգեցվում է պետական կառավարման գործառնությունների իրականացմանը, այսինքն՝ որպես իշխանության երեք թևերի՝ օրենսդիր, գործադիր և դատական, համակարգերում առկա կառավարչական գործունեություն: Անտարակույս, զինվորական ծառայությունն իրականացնում է հենց պետության գործառնությունները՝ վերջինիս ինքնիշխանության և տարածքային ամբողջականության ապահովումը (պաշտպանություն, անվտանգություն, սահմանների պահպանում, հասարակական կարգի անխաթարություն և այլն)²:

Ընդհանուր առմամբ կարելի է համաձայնել Վ.Վոլոշինայի կարծիքին, որը պետական ծառայության գործառնությունները բաժանում է հիմնականի, որոնք պարտադիր են վերջինիս կառուցվածքային բոլոր տարրերի համար (կառավարման գործառնություններ) ու հատուկ գործառնությունների, որոնք բնորոշ են պետական ծառայության ձևերին և ուղղություններին³:

Կարծում ենք՝ զինվորական ծառայության բնութագրման համար ընդհանուր գործառնություններ կարելի է համարել.

- պետական կադրային քաղաքականության և զինված ուժերի, այլ գործերի ու զինվորական կազմավորումների համալրման իրականացումը՝ նկատի ունենալով զինծառայողների և քաղաքացիական ծառայողների մասնագիտական ունակություններն ու հնարավորությունները,
- զինվորական և զինված ուժերի կազմում քաղաքացիական հատուկ պաշտոնային հաստիքացուցակների ձևավորումն ու հետագա կարգավորումը,
- սոցիալ-իրավական պայմանների ու երաշխիքների հաստատումը, որոնք անհրաժեշտ են զինծառայողների և զինված ուժերում քաղաքացիական հատուկ ծառայողների բնականոն և արդյունավետ գործունեության համար,
- զինվորական ծառայության և պաշտպանության ոլորտում քաղաքացիական հատուկ ծառայու-

թյան հստակ կազմակերպումն ու դրա հետագա զարգացման պլանավորումը,

- զինծառայողների մասնագիտական պատրաստման, վերապատրաստման ու որակավորման բարձրացման կազմակերպումն ու մեթոդական ղեկավարումը,

- զինծառայողների և զինված ուժերի քաղաքացիական հատուկ ծառայողների կարգավիճակով պայմանավորված պարտականությունների հստակեցումը,

- վերահսկողությունը զինծառայողների գործունեության նկատմամբ, ինչպես նաև նրանց ծառայողական գործունեության ընթացիկ վիճակի և արդյունավետության վերլուծությունը,

- պետական-ծառայողական և զինվորական-ծառայողական հարաբերությունները կարգավորող նորմատիվ իրավական ակտերից բխող խնդիրների լուծմանը նպատակաուղղված գործունեության համակարգումը և այլն:

Զինվորական ծառայության հատուկ գործառնություններն արտահայտում են զինծառայողների գործունեության առանձնահատկություններն այն բոլոր պետական մարմիններում ու կազմակերպություններում, որոնցում նախատեսված է զինվորական ծառայություն: Դա արտահայտվում է վերջիններիս համար սահմանված յուրահատուկ պարտականություններում: Զինծառայողների գործունեության առանձնահատկությունը պայմանավորված է զինվորական ծառայության յուրահատուկ պահանջների կատարմամբ, մասնավորապես, մարտական գործողություններին, արտակարգ իրավիճակներում և ռազմական դրության ժամանակ, ինչպես նաև զինված հակամարտությունների պայմաններում իրենց առաջադրված խնդիրների լուծումը, մարտական հերթապահությունը, սահմանապահ և պահակային ծառայությունը, մասնակցությունը ռազմատուժական հավաքներին ու գորավարժություններին և այլ միջոցառումներին:

Ռազմական անվտանգության և պաշտպանության բնագավառում զինվորական ծառայությունն իրականացնում է հետևյալ գործառնությունները՝ պետության ռազմական անվտանգության ու պաշտպանունակության, պետության տարածքային ամբողջականության ապահովումը (պետական սահմանների պահպանումը), հակահարձակության պայքարը և այլն: Այսպիսով, զինվորական ծառայության հատուկ գործառնությունների իրականացման նպատակը պետական մարմիններին ու կազմակերպություններին օրենսդրությամբ առաջադրված խնդիրների լուծումն է:

Պետական ծառայության ինստիտուտում յու-

www.journal.lawinstitute.am

րահատուկ տեղ ունեն պետական ծառայության, այդ թվում՝ զինվորական ծառայության սկզբունքները:

Վերջիններս, ինչպես իրավացիորեն բնորոշել է Վ.Մանուխինը, պահանջներ են, որոնք ներկայացվում են պետական ծառայությանն առնչվող բոլոր անձանց ու կազմակերպություններին, ունեն համընդհանուր բնույթ և ընդգրկում են այդ ծառայության բովանդակությունը կազմող կազմակերպական, իրավական և մյուս կողմերը⁴:

Չինվորական ծառայության սկզբունքներն ընդգծում են նրա բնույթի և էության հիմնական հարցերը, արտահայտում ոչ միայն զինվորական ծառայության՝ որպես քաղաքացիների գործունեության յուրահատուկ ձև, այլև պետության ամբողջ ռազմական կազմավորման կազմակերպման և գործառույթյան առավել էական կողմերը: Չինվորական ծառայության սկզբունքները բնորոշում են այդ համակարգում առկա բարդ փոխհարաբերությունների բովանդակությունը: Ունենալով գիտական բնույթ՝ վերջիններս հաստատում իրավական հիմք են ստեղծում զինվորական ծառայության կազմակերպման, իրականացման և հետագա կատարելագործման համար: Այս առնչությամբ Յու.Ստարիլովն արդարացիորեն նշում է, որ պետական ծառայության սկզբունքներն արտահայտում են պետական ծառայողների լիազորությունների իրականացման օբյեկտիվ օրինաչափությունները և որոշում գիտականորեն հիմնավորված ուղղությունները: Այդ սկզբունքների բացակայությունը կարող է հանգեցնել կամայականության, բյուրոկրատիզմի, անկազմակերպվածության, ապօրինության և անարդարության⁵: Ներկայումս օրենսդրության մեջ ամրագրված չէ ոչ զինվորական ծառայության, ոչ էլ ընդհանրապես պետական ծառայության սկզբունքների բնորոշումը, բայց վերջիններս թվարկվում են որոշ օրենսդրական և այլ նորմատիվ իրավական ակտերում⁶:

Այս հարցը կարգավորվել է Սահմանադրության 2005թ. փոփոխություններով, որի համաձայն՝ հանրային ծառայության սկզբունքները կսահմանվեն օրենքով (30.2-րդ հոդված):

«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով սահմանված են հանրային ծառայության հիմնական թվով 13 սկզբունքները, սակայն չի բացառվում, որ այլ օրենքներով կարող են նախատեսվել նաև այլ սկզբունքներ:

Չինվորական ծառայության սկզբունքները կարելի է ենթարկել հետևյալ համակարգվածության. ընդհանուր (ամբողջ պետական ծառայության համար), հատուկ (ընդհանուր զինվորական ծառայու-

թյան համար) և մասնավոր կամ կոնկրետ-ինստիտուցիոնալ, որոնք բնութագրում են զինվորական ծառայության առանձին ենթաինստիտուտները: Բայց զինվորական ծառայության այս սկզբունքները կիրառվում են միաժամանակ վերջիններիս ենթահամակարգերի շրջանակներում և որպես ընդհանուր ամբողջական համակարգ:

Պետական ծառայության սկզբունքներն ունեն համընդհանուր բնույթ, այսինքն՝ տարածվում են պետական ծառայության բոլոր տեսակների վրա, և, հետևաբար, կարող ենք համարել պետական ծառայության ընդհանուր սկզբունքներ: Թեև ՀՀ գործող օրենսդրության մեջ պետական ծառայության սկզբունքների հասկացությունը ընդհանրապես չի բնորոշվում, այնուամենայնիվ, պետք է ենթադրել, որ դրանք այնպիսի հիմնարար չափանիշների, դրույթների ամբողջություն են, որի հենքի վրա կառուցվում է պետական ծառայության ամբողջ համակարգը:

Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ պետական ծառայության սկզբունքների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության և այլ երկրների օրենսդրության միջև էական բովանդակային տարբերություններ չկան: Օրինակ, որպես պետական ծառայության ընդհանուր սկզբունքներ Ռուսաստանի Դաշնության գործող օրենսդրությունն առանձնացնում է.

- մարդու և քաղաքացու իրավունքների և ազատությունների առաջնահերթությունը,
- իրավական և կազմակերպչական հիմքերի միասնականությունը դաշնային քաղաքացիական ծառայության և ՌԴ սուբյեկտների քաղաքացիական ծառայողների համար,
- անկախ սեռից, ռասայից, քաղաքացիությունից, ծագումից, գույքային դրությունից, կրոնական համոզմունքներից, ինչպես նաև այլ հանգամանքներից՝ անկախ հավասար մատչելիության ապահովում քաղաքացիական ծառայություն անցնելու համար,
- քաղաքացիական ծառայողների արհեստավարժությունը և իրավասությունները,
- քաղաքացիական ծառայության կայունությունը և հրապարակայնությունը,
- հասարակական միավորումների և քաղաքացիների հետ համագործակցությունը,
- քաղաքացիական ծառայողների պաշտպանվածությունն իրենց մասնագիտական գործունեության ընթացքում ոչ իրավաչափ միջամտությունից⁷:

Հայաստանի Հանրապետությունում պետական ծառայության ոլորտի ընդհանուր բնույթի կարգավորման օրենսդրական ակտ է հանդիսանում «Հանրային ծառայության մասին» օրենքը, ինչպես,

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

օրինակ, «Ռուսաստանի Դաշնությունում պետական քաղաքացիական ծառայության մասին» ՌԴ օրենքը և այլն, սակայն հիշյալ ոլորտին վերաբերող ընդհանուր հարցերը կարգավորվում են ծառայության առանձին տեսակները կանոնակարգող օրենսդրական ակտերի համադրությամբ: Այսպես, պետական ծառայության հիմնական սկզբունքները կարելի է առանձնացնել քաղաքացիական ծառայության, քաղաքացիական հատուկ ծառայության, Ազգային ժողովի աշխատակազմում պետական ծառայության, զինվորական ծառայության և մյուս տեսակներին վերաբերող օրենսդրական ակտերում և գիտական աշխատություններում՝ այդ ծառայությունների սկզբունքների մասին դրույթների վերլուծությամբ: Հայաստանի Հանրապետությունում որպես պետական ծառայության հիմնական սկզբունքներ, «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի համաձայն⁸, կարելի է նշել.

- ՀՀ Մահմանադրության և օրենքների գերակայությունը,

- մարդու և քաղաքացու իրավունքների և ազատությունների առաջնահերթությունը,

- հանրային ծառայության կայունությունը,

- օրենքի առջև հանրային ծառայողների իրավահավասարությունը,

- հանրային ծառայության հրապարակայնությունը,

- հանրային ծառայողների քաղաքական գաղվածությունը,

- քաղաքացիների համար հանրային ծառայության հավասար մատչելիությունը՝ իրենց մասնագիտական գիտելիքներին և աշխատանքային ունակություններին համապատասխան,

- հանրային ծառայողների արհեստավարժությունը,

- հանրային ծառայողների իրավական և սոցիալական պաշտպանվածությունը,

- անկողնակալությունը,

- ազնվությունը,

- հարգանքը անձի և նրա իրավունքների հանդեպ

- պատասխանատվության զգացումը:

Ա. Նոզդրաչովը, նշելով, որ ընդհանուր սկզբունքները տարածվում են պետական ծառայության բոլոր տեսակների վրա, միաժամանակ ընդգծում է պետական ծառայության հատուկ ծառայությունների (ներառյալ զինվորական ծառայությունը) կազմակերպման համար անհրաժեշտ հատուկ սկզբունքները (պայմանավորված իրականացվող գործառնությունների և լուծվող խնդիրների յուրահատկությամբ)⁹: Ջինվորական ծառայության հատուկ սկզ-

բունքները բնութագրում են վերջինիս որպես պետական ծառայության առանձնահատուկ տեսակ և կիրառելի են զինվորական ծառայության բոլոր ենթատեսակների նկատմամբ: Ընդ որում, զինվորական ծառայության հատուկ սկզբունքները պետք է արտահայտեն ոչ թե բոլոր, այլ միայն առավել էական, գլխավոր, օբյեկտիվորեն անհրաժեշտ օրինաչափությունները, հարաբերություններն ու կապերը: Դրանք պետք է ընդգրկեն այնպիսի կատեգորիաներ, որոնք բնութագրական են զինվորական ծառայությանը՝ որպես միասնական սոցիալ-իրավական ինստիտուտի, այսինքն՝ պետք է կրեն ընդհանուր և ոչ թե մասնավոր բնույթ (զինվորական ծառայության համար)՝ ընդգծելով զինվորական ծառայության յուրահատուկ լինելն ու առանձնահատկությունները, վերջինիս տարբերությունը պետական ծառայության այլ տեսակներից: Ջինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի վերաբերյալ օրենսդրության վերլուծությունը հիմք է տալիս խմբավորել զինվորական ծառայության հետևյալ հատուկ սկզբունքները. զինծառայողների իրավունքներն ու ազատությունները, պատիվն ու արժանապատվությունը հարգելը, ինչպես նաև զինվորական ծառայության միանձնյա ու կենտրոնացված ղեկավարումը, կոլեգիալ կառավարումը (նշվածներն օրինականության և մարդասիրության սկզբունքների հետ ամրագրվել են «Ջինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածում):

Այդ ցանկն ընդգրկում է նաև զինվորական կարգապահության պահպանման անշեղ իրականացումը, զինծառայողների փոխհարաբերությունների ենթակարգումը, զինվորական ծառայության անընդհատությունը և մշտական մարտական պատրաստվածությունը, ինչպես նաև զինծառայողների՝ առավել խստացված իրենց պատասխանատվության գիտակցումը, զինվորական պաշտոնների և կոչումների աստիճանակարգումը, զինծառայողների կարգավիճակով պայմանավորված՝ նրանց որոշակի իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակումը¹⁰:

Ի դեպ, ՀՀ պաշտպանության հանրապետական գործադիր մարմնում գործում է նաև պետական ծառայության մեկ այլ տեսակ՝ քաղաքացիական հատուկ ծառայությունը, որը մասնագիտական գործունեություն է իրականացնում հիշյալ մարմնին վերապահված խնդիրների և գործառնությունների շրջանակում:

Ինչպես «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» 2007թ. նոյեմբերի 28-ի ՀՀ օրենքը, այնպես էլ «Քաղաքացիական ծառայության մա-

www.journal.lawinstitute.am

սին» և «Ազգային ժողովի աշխատակազմում պետական ծառայության մասին» օրենքները նախատեսում են թվով և բովանդակությամբ նույնը 10-ը սկզբունքներ:

Սակայն, որպես պետական ծառայության տեսակներ՝ զինվորական ծառայությունը և քաղաքացիական հատուկ ծառայությունը, գործելով նույն մարմնում, ունեն ծառայության տարբեր սկզբունքներ՝ նկատի ունենալով դրանց կողմից իրականացվող խնդիրների ու գործառնությունների առանձնահատկությունները:

Ձինվորական ծառայության բնույթից բխող ամենակարևոր սկզբունքներից է նաև զինվորական կարգապահության պահպանումը: Կարծում ենք՝ պետք է համաձայնել Մ. Գրագոմիրովի այն տեսակետին, որ զինվորական կարգապահությունը բարոյական, մտավոր և ֆիզիկական այն բոլոր ունակությունների ամբողջությունն է, անհրաժեշտ է, զինվորներն ու սպաները համապատասխանեն իրենց գործնական նշանակությանը»¹¹:

Օրենսդրորեն այն հստակ բնորոշվում է ՀՀ Ձինված ուժերի Կարգապահական կանոնագրքով, որի 2-րդ հոդվածում ամրագրված է, որ զինվորական կարգապահությունը յուրաքանչյուր զինծառայողի կողմից ՀՀ Սահմանադրությամբ, սույն օրենքով, այլ օրենքներով ու զինված ուժերում գործող այլ կանոնագրքերով և հրամանատարների (պետերի)՝ իրենց լիազորությունների շրջանակներում տված հրամաններով սահմանված պարտականությունների և կարգուկանոնի խստիվ ու ճշգրիտ պահպանումն է:

Վերջինս նպատակ չունի սահմանափակել մարդու իրավունքները և մերժել նախաձեռնությունը. զինվորական կարգապահությունը հիմնվում է օրինականության, մարդու իրավունքների և ազատությունների հարգման, հրապարակայնության, խրախուսման ու կարգապահական պատասխանատվության անխուսափելիության և անհատականացման, զինծառայողների զինվորական, իրավական ու բարոյական դաստիարակության սկզբունքների վրա:

Ձինվորական կարգապահությունն ապահովում է յուրաքանչյուր զինծառայողի կողմից ՀՀ պաշտպանության, զինվորական պարտքի և իր պարտականությունների կատարման համար անձնական պատասխանատվության գիտակցմամբ, ինչպես նաև հրամանատարների (պետերի) կողմից իրենց լիազորությունների շրջանակներում տրված հրամանների ճշգրիտ ու ժամանակին կատարմամբ:

Ձինվորական կարգապահությունը պահպանվում է իր օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ կողմերի միասնու-

թյամբ: Վերջինիս օբյեկտիվ կողմն արտացոլվում է իրավական նորմերում ու կանոններում, որոնցում ամրագրված են զինծառայողներին ներկայացվող պահանջները և դրանց կատարման համար սահմանված կարգը: Նշված նորմերն ու կանոններն իրականում կազմում են զինվորական կարգապահության բովանդակությունը: Ձինվորական կարգապահության սուբյեկտիվ կողմն արտահայտվում է սահմանված պահանջների փաստացի պահպանմամբ¹²:

Վերոշարադրյալից ենթադրվում է, որ զինվորական կարգապահությունն ունի յուրահատուկ առանձնահատկություններ, որոնք ամփոփվում են հետևյալում. զինվորական կարգապահության պահանջների տարածումը նաև արտածառայողական հարաբերությունների վրա, ինչպես նաև զինվորական կարգապահության համեմատաբար ավելի խիստ պահանջների ներառումը:

Այսպես, զինվորական կարգապահությունը զինծառայողին պարտավորեցնում է հավատարիմ լինել զինվորական երդմանը, խստորեն պահպանել ՀՀ Սահմանադրությունը, օրենքները և զինվորական կանոնադրություններով (կանոնագրքերով) սահմանված փոխհարաբերության կանոնները և այլն: Ընդ որում, պատահական չէ, որ զինվորական կարգապահության պահանջների խախտման համար սահմանված է ավելի խիստ պատասխանատվության միջոցներ, քան պետական ծառայության այլ տեսակների համար:

Այսպես, զինվորական ծառայության ընթացքում հրամանը չկատարելու, ծառայության վայրն ինքնակամ թողնելու համար նախատեսված է քրեական պատասխանատվություն¹³, իսկ նույն արարքների համար պետական այլ ծառայողները ենթարկվում են կարգապահական պատասխանատվության¹⁴:

Ընդհանրապես ծառայողական պարտականությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման համար պատասխանատվության ենթարկելու սկզբունքը պետական ծառայության ընդհանուր սկզբունք է: Սակայն զինվորական ծառայության մասին օրենսդրության վերլուծությամբ պարզվում է, որ նշված սկզբունքը զինվորական-ծառայողական գործունեության ոլորտում ավելի է խստացվում, և նախատեսվում են իրավաբանական պատասխանատվության ավելի խիստ միջոցներ: Հիրավի, զինվորական ծառայության բնագավառում քննարկվող սկզբունքը ներկայացված է երկակի:

Նախ՝ զինծառայողների իրավախախտումների համար նրանց նկատմամբ, ինչպես արդեն նշվեց, կիրառվում են իրավաբանական պատասխանատ-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

վության ավելի խիստ միջոցներ, քան նույնպիսի արարքների համար պետական այլ ծառայողների նկատմամբ:

Երկրորդ՝ զինծառայողներն իրավաբանական պատասխանատվության են ենթարկվում ոչ միայն իրենց ծառայողական ու հատուկ պարտականությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման համար, այլև ծառայության նկատմամբ անփույթ վերաբերմունք դրսևորելու, կանոնադրքերով սահմանված ծառայություն կրելու կանոնները խախտելու, ռազմական գույքը փչացնելու, վատնելու կամ ուրիշին հանձնելու համար և այլն:

Չինվորական ծառայության հատուկ սկզբունքների շարքում պետք է առանձնացնել նաև զինծառայողների իրավական կարգավիճակով պայմանավորված նրանց որոշակի իրավունքների և օրինական ազատությունների սահմանափակումը: Այդ սկզբունքի առնչությամբ հարկ է նշել, որ «Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքը հստակ և ամփոփիչ սահմանում է զինծառայողների իրավունքների և ազատությունների սահմանափակումները:

Նրանք չեն կարող կատարել այլ վճարովի աշխատանք, բացի գիտական, մանկավարժական, ստեղծագործական աշխատանքից, լինել Ազգային ժողովի պատգամավոր, զբաղեցնել ընտրովի կամ այլ պաշտոններ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, անդամակցել որևէ քաղաքական կուսակցության, կրոնական կամ արհեստակցական միության, կազմակերպել գործադուներ, հանրահավաքներ, երթեր, ցույցեր կամ մասնակցել դրանց, անձամբ զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ և այլն¹⁵:

Իրավաբանական գրականության մեջ բավականին հաճախ նշվում է նաև զինվորական ծառայության ճյուղային և կոնկրետ՝ ինստիտուցիոնալ սկզբունքների առկայության մասին¹⁶, որոնք տարածվում են ոչ թե զինվորական ծառայության ամբողջ ինստիտուտի, այլ միայն նրա որոշակի տարրերի վրա:

Ճյուղային սկզբունքներ ասելով, կարծում ենք, պետք է նկատի ունենալ զինվորական ծառայության այն հատուկ սկզբունքները, որոնք բնութագրում են զինծառայողների գործունեության յուրահատկությունը՝ պետական առանձին մարմիններում ու կազմակերպություններում զինվորական ծառայություն անցնելիս, իսկ կոնկրետ-ինստիտուցիոնալ սկզբունքները բնութագրում են զինվորական-ծառայողական գործունեությանն առնչվող առանձին հարցեր: Վերջիններիս շարքին կարելի է դասել խրախուսանքի կիրառումը, զինծառայողների որակավորումը, սոցիալ-իրավական պաշտպանվածությունը, զինվորական ծառայություն անցնելու անվտանգության ապահովումը, ինչպես նաև զինված ուժերի համալրումը, զինվորական պաշտոնների նշանակումը և զինվորական կոչումների շնորհումը, զինվորական ծառայությունից արձակումը և այլն:

Քանի որ զինվորական ծառայությունն իրականացվում է պետության անվտանգության ու պաշտպանության խնդիրների լուծման նպատակով, այսինքն՝ ապահովում է պետական ինքնիշխանությունն ու տարածքային ամբողջականությունը, այն բավականին մեծ ռիսկային վտանգներ ունի ինչպես զինծառայողների կյանքի և առողջության, այնպես էլ ազգաբնակչության համար, ուստի գտնում ենք, որ զինվորական ծառայության սկզբունքները՝ որպես օբյեկտիվ օրինաչափություններ, պետք է հստակորեն ամրագրվեն գործող օրենսդրության մեջ:

Չինվորական ծառայության սկզբունքների համակարգված կիրառումը մի կողմից հնարավորություն կընձեռի ստեղծել անվտանգության և պաշտպանության բնագավառում արդյունավետ գործող և ազգային շահերին համապատասխանող կառավարման համակարգ, մյուս կողմից կապահովի զինծառայողների գործունեության համապատասխանությունը օրենքների և նորմատիվ իրավական այլ ակտերի դրույթներին, քանի որ այդ գործունեությունն իր էությամբ պետք է հիմնված լինի վերջիններիս վրա:

¹ Տե՛ս Տարիլով Ю.Н. Государственная служба в Российской Федерации: теоретико-правовое исследование// Воронежский госуниверситет. 1996, С. 28.

² Տե՛ս Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. Курс лекции, М., 1997, С. 259-260.

³ Տե՛ս Волошина В.В. Правовые проблемы регулирования государственной службы в Российской Федерации. Дисс. канд.юр.наук. М. 1996, С. 27-28.

⁴ Տե՛ս Манохин В.М. Советская государственная служба, М., Юридлит., 1966, С. 16.

⁵ Տե՛ս Տարիլով Ю.Н., նշված աշխատությունը, էջ 201-202:

⁶ Տե՛ս օրինակ, «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածը (ՀՀ ՊՏ 2002/1, 09.01.2002),

«Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ կետը (ՀՀ ՊՏ N26(201), 19.07.02), «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի աշխատակազմում պետական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդված (ՀՀ ՊՏ, 35(701), 15.07.09) և այլն:

⁷ Ավելի մանրամասն տե՛ս Федеральный закон от 27 июля 1995г. N79-ФЗ "О государственной гражданской службе Российской Федерации".

⁸ Տե՛ս «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածը (ՀՀ ՊՏ 2011.06.17/37(840)):

⁹ Տե՛ս Ноздрачев А.Ф. Государственная служба. Учебник для подготовки государственных служащих, М., Статут., 1999, С. 53, 56.

¹⁰ Տե՛ս «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասը (ՀՀ ՊՏ N26(201), 19.07.02) և «Քաղաքացիական ծառայության մասին», «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին», «Ազգային ժողովի աշխատակազմում պետական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքների 5-րդ հոդվածները:

¹¹ Տե՛ս Драгомиров М.И. Дисциплина, субординация, чинопочитание/Избранные труды, М., 1956, С. 383.

¹² Տե՛ս «ՀՀ ՉՈՒ կարգապահական կանոնադրքի» 2-րդ հոդվածը (ՀՀ ՊՏ 2012.04.18/20(894)):

¹³ Տե՛ս ՀՀ քրեական օրենսգրքի 356-րդ և 361-րդ հոդվածները:

¹⁴ Տե՛ս, օրինակ, «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 33-րդ հոդվածը:

¹⁵ Տե՛ս «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածը (ՀՀ ՊՏ 2002/26, 19.07.2002):

¹⁶ Տե՛ս Стариков Ю.Н., վերոնշյալ աշխատությունը, էջ 106:

Виген Есафян

Начальник отдела судебно-правового обеспечения
юридического управления министерства обороны РА,
советник первого класса гражданской службы,
подполковник запаса ВС РА.

РЕЗЮМЕ

Функции и принципы военной службы в системе государственной службы

В рамках статьи обсуждаются общие и специфические, отраслевые и институциональные принципы военной службы, обсуждается в юридической литературе мнение, что главная цель государственной службы это реализация функций и решений задач государства, удовлетворение общественных интересов на основе законодательства.

Анализ важности военной службы в системе государственной службы, показывает, что систематическое применение принципов военной службы с одной стороны даст возможность создать эффективную систему управления в сфере безопасности и обороны в соответствии с национальными интересами, а с другой стороны будет обеспечивать соблюдение реализации функций военнаслужащих в соответствии законам и правилам других положений.

Ключевые слова: государственный служащий, задачи военной службы, государственные функции, государственная кадровая политика, принципы государственной службы.

Vigen Yesafyan

Head of Judicial legal Support Branch of the
Law Department of the Ministry of Defense,
1-st class counsellor of the special civilian service

SUMMARY

The functions and principals of the military service in the system of the state service

The topic of general and specific, sectoral and institutional principals was touched upon in this article. There were discussed the view, existing in legal literature, that the main aim of the state service is to practically implement state functions and the problems that occurred during the time, to provide normal activity of the society, as well as the satisfaction of the public interest on the bases of the principals and provisions which are fixed by legislation. Giving importance to the military service within the system of the state service, the analysis in this article shows that coordinated use of the principals of the military service will provide an opportunity to create a system of government in accordance with national interests, which will operate efficiently in the field of security and defense, on the other hand it will provide the activity of militants compliance with laws and provisions of other normative legal acts.

Keywords: civil servant, problems of the military service, state functions, state HR policy, the principles of the state service.